

Nr 472

Av herr Carlsson i Stockholm m. fl., om utredning angående enhetliga bestämmelser för kommunal anskaffning och upphandling.

Under tioårsperioden efter krigets slut har de svenska kommunernas verksamhet starkt utökats. Kommunernas utgifter för både investerings- och konsumtionsändamål visar en ytterst kraftig expansion. Sålunda har t. ex. kommunernas andel av de totala bruttoinvesteringarna, om bostadsbyggandet frånräknas, vuxit från 9,1 % 1946 till 14,3 % 1955. Anledningen är naturligtvis de växande uppgifter kommunerna fått att fylla inom t. ex. sociala och kulturella områden, de ökade anspråken på gator och vägar, kommunikationsmedel och serviceorgan av olika slag. Härtill kommer kommunernas stora andel i bostadsbyggandet.

Denna utveckling innebär också, att den kommunala anskaffningen och upphandlingen av nyttigheter av alla olika slag fått en allt större betydelse för näringslivet och den ekonomiska utvecklingen över huvud taget. I och för sig skulle detta förhållande vara förtjänt av en mera ingående belysning än hittills från flera olika synvinklar, icke minst konjunkturpolitiska. För närvarande vill vi emellertid stanna vid att i detta sammanhang framhålla följande omständigheter.

Kommunen som avnämare och kund har för industri, handel och hantverk blivit av allt större vikt. I vårt land råder en självklar enighet om principen, att det allmänna — det må vara stat eller kommun — vid upphandling måste med absolut oväld tillse, att de företag, som kan och önskar lämna anbud, också får göra detta och att det anbud, som vid objektiv prövning visat sig förmånligast, blir antaget. Regler bl. a. för tillämpningen av denna princip och till skydd mot obehöriga inflytelser i sådana sammanhang har för den statliga upphandlingsverksamhetens del fastlagts i särskild lag. För kommunal upphandling finnes inga motsvarande, i lag fastställda bestämmelser. Däremot förekommer naturligtvis i större eller mindre utsträckning inom de olika kommunerna av kommunerna själva bestämda regler eller en utbildad praxis.

Alldeles oavsett om i lag eller förordning finnes bestämmelser eller icke, torde således skäligheten hos rättskravet, att alla företag och företagsformer i sina affärsförbindelser med det allmänna skall kunna känna säkerhet för att inga obehöriga inflytelser eller intressen skall få göra sig gällande, allmänt erkännas. För tillgodoseendet av detta rättskrav har i vårt land såväl staten som kommunerna haft ett mycket värdefullt stöd i den utpräglade objektivitet och lojalitet, som traditionellt präglar kåren av offentliga tjänstemän. Både den statliga och den kommunala förvalt-

ningen och dess utgreningar är nu avsevärt större än under trettioalet. För kommunernas del sammanhänger naturligtvis ansvällningen med den inledningsvis berörda utvecklingen. Därvid har ett särskilt stort antal i offentlig eller halvoffentlig tjänst tidigare oprövade krafter under en relativt kort period inträtt i sådan tjänst. Andan av saklighet och objektivitet har säkerligen i allt väsentligt kunnat genomsyra även den sålunda ganska hastigt växande kåren av offentliga tjänstemän. Att en stark expansion av detta slag i och för sig kan medföra vissa risker för en god ordning beträffande i denna motion behandlade angelägenheter framgår emellertid av att undantagsvis missförhållanden framträtt. I samband med den kommunala upphandlingen bör också uppmärksammas, att politiskt valda förtroendemän ofta övar inflytande på besluten och alltså bör beakta ovan angivna rättsnorm.

När det gäller den statliga sektorn har säkerligen de gällande, i lag fastställda bestämmelserna för upphandling varit av betydelse för att reducera riskerna för felaktigheter och orättvisor. Utan tvivel skulle det vara en styrka ur rättssäkerhetssynpunkt om klara och enhetliga regler även för den kommunala upphandlingen i vidaste mening funnes i större utsträckning än för närvarande är förhållandet. I och för sig ligger det nära till hands att tänka sig lagfästa bestämmelser i detta avseende även för kommunernas del. Utan föregående utredning vill vi emellertid icke bestämt förorda en sådan lösning. Kommunerna själva och deras organisationer, Svenska stadsförbundet och Landskommunernas förbund samt Landstingsförbundet, har givetvis möjligheter att gemensamt utarbeta normer för den kommunala upphandlingen, som sedan kan antagas av de olika kommunerna. En sådan framgångsväg kan eventuellt visa sig praktiskt lämpligare än lagstiftning. Å andra sidan torde en lagstiftning ge säkrare rättsgarantier, varför en sådan, åtminstone för att fastlägga själva huvudriktlinjerna, borde övervägas.

Under alla förhållanden anser vi, att den expanderande kommunala verksamheten gör det angeläget att riksdagen tar ett initiativ på detta område, och föreslår därför,

att riksdagen anhåller hos Kungl. Maj:t om tillsättande av en utredning under medverkan bl. a. av Svenska stadsförbundet, Landskommunernas förbund, Landstingsförbundet och företrädare för näringslivets organisationer i syfte att klarlägga hur enhetliga och ur rättssynpunkt tillfredsställande bestämmelser för kommunal anskaffning och upphandling bäst bör åstadkommas.

Stockholm i januari 1956

C. W. Carlsson

Sven Wedén

Olle Dahlén

Bertil Ohlin

Ture Königson